

FOLAC

I den globala rättvisans tjänst

om folkhögskolornas medverkan i politiken för global utveckling

April 2010

Innehåll

Förord	3
Sammanfattande inledning	4
Med kameran som verktyg för demokrati	5
Millenniedeklarationen	5
Sverige och millenniemålen	6
Folkhögskolornas internationella engagemang	8
Folkhögskolor i transnationellt samarbete på gräsrotsnivå	9
Det civila samhället	11
Folkbildning i samverkan	13
Vad kan folkhögskolorna bidra med?	14
Erfarenheter	19
Folkbildning i samarbete kräver tålamod, tid och resurser	20
Strategier för framtiden	23
Många bäckar små...	25
Litteratur och andra källor	27
Bilagor	29

Omslagsbilden

Ett möte mellan afrikansk bonde och en svensk folkhögskolestuderande
Vi skogens projekt 2010
Foto Maja Söderblom Nordens folkhögskola, Biskops Arnö

Förord

En miljard människor i världen levde inför millennieskiftet i extrem fattigdom dvs. på en inkomst som var lägre än en dollar. Hur ska alla dessa människor få möjligheter att ta sig ur fattigdom, ohälsa och förtryck? En av nyckelfaktorerna för människors utveckling heter utbildning. Den svenska folkbildningen, som idag består av 9 studieförbund och 150 folkhögskolor, har en lång tradition av att bidra till att även de som saknat tillgång till de högre utbildningarna kunnat bilda sig tillsammans för att kunna delta i den demokratiska utvecklingen och för att kunna försörja sig. Folkbildningen har alltid verkat på gräsrotsnivån med den övertygelsen att det är där människor kan utveckla en hållbar förändring, på sina egna villkor.

Den här utredningen är gjord på uppdrag av FOLAC- Learning for Active Citizenship. FOLAC är ett uppdrag för Sveriges folkhögskolor att främja folkhögskolornas internationella arbete med betoning på det aktiva medborgarskapet och verka för att de långsiktiga villkoren för detta förbättras. Syftet med utredningen är att översiktligt och med några exempel beskriva den relativt omfattande och breda verksamhet som görs på folkhögskolorna i den globala rättvisans tjänst, i linje med FN: s millenniemål. Hur förhåller sig folkhögskolornas internationella arbete till millenniemålen? Hur förhåller man sig till det civila samhället? Vilka samarbetar man med? Vad kan folkhögskolorna bidra med? Hur kan arbetet utvecklas? Vad behöver folkhögskolorna för att kunna fortsätta med sitt arbete? Utredningen bygger främst på redovisningar av folkhögskolornas internationella arbete som folkhögskolorna lämnade till FOLAC hösten 2009.

Utredningen gör inte anspråk på att vara en uttömmande kartläggning av folkhögskolornas verksamhet. En kartläggning av de ekonomiska förutsättningarna har inte heller kunnat göras för att t.ex. kunna svara på hur mycket folkhögskolorna får i form av bidrag från olika instanser och hur mycket de bidrar med själva i form av tid och insamlade medel.

Folkhögskolornas verksamhet sker alltid i nära samarbete med de mest utsatta grupperna, bland dem kvinnor och ursprungsbefolkningar med en övertygelse om att vuxnas lärande i ett ömsesidigt och jämlikt erfarenhetsutbyte är förutsättningen för att människor själva och i samarbete med andra ska kunna komma vidare med sina liv. Och det vill man fortsätta med.

Stockholm den 28 april 2010
Ingegerd Akselsson Le Douaron

Sammanfattande inledning

Alla 150 folkhögskolor arbetar på ett eller annat sätt med internationella frågor. Det ingår i folkbildningens uppdrag. Ett 70-tal kurser har speciell internationell inriktning, 22 av dem är förlagda utomlands och 18 kurser innefattar praktik. Folkhögskolorna är engagerade i samarbete med sammanlagt 50 länder utanför EU och deltar i 117 olika projekt, varav knappt hälften, 55 är EU-projekt. Folkhögskolorna har en nära samverkan med det civila samhället både i Sverige och i samarbetsländerna och verkar, på ett kostnadseffektivt sätt, för bidra till att uppnå de mål som FN:s länder kom överens om år 2000.

Folkhögskolorna arbetar för

global rättvisa, demokrati och mänskliga rättigheter – där man speciellt inriktar sig på att medverka till att stödja människor i att utveckla egna verktyg för demokratisk utveckling på sina egna villkor

Man arbetar med

jämställdhets- och genusfrågor – där man vänder sig till både kvinnor och män. Speciellt inriktar man sig på att stödja kvinnors självständighet, hälsa och självförsörjning.

miljö- och klimatfrågor – där man inriktar sig på att stödja försörjning på ett långsiktigt hållbart sätt

funktionshinder – där man arbetar för att öka tillgängligheten till framförallt lärande

Både mål och medel för folkhögskolornas utvecklingsarbete är att bidra till att vuxna får ökad tillgång till lärande på sina egna villkor, i enlighet med UNESCO:s mål. Genom sitt arbete spinner folkhögskolorna enträget på ett allt tätare kontaktnät mellan människor på gräsrotsnivå i Nord, Syd och Öst och mellan EU:s medborgare.

Folkhögskolorna medverkar i internationella utvecklingsprojekt, har stabila och långvariga kontakter med vänskolor i Ryssland, Tanzania och Indien. I samarbetsländer arbetar man med utbildningsinstitutioner, har kontakter med organisationer, förlägger kurser, utbildningar och studieresor, medverkar i stödprojekt, bygger nya folkhögskolor och medverkar i kompetensutveckling för lärare verksamma inom vuxenutbildning. Folkhögskolestuderande praktiserar i samarbetsländerna och genomför kampanjer för global rättvisa i Sverige. I folkhögskolemiljö tar man emot stipendiater, lärare och praktikanter.

Arbetet sker på gräsrotsnivå och medför ett flexibelt, jämlikt och för båda parter ömsesidigt lärande, med deltagarnas erfarenheter som grund.

Både folkhögskolor och studerande har begränsade medel för att kunna utföra det internationella arbetet. Mycket arbete sker dels inom ramen för folkbildningsanslaget, dels ideellt. Men därutöver räcker inte pengarna till för att kunna arbeta utanför Sverige och inte heller för att bedriva kampanjarbete i Sverige. På folkhögskolorna befarar man nu att möjligheterna att engagera sig i globalt utvecklingsarbete kan komma att begränsas genom att de extra bidrag man hittills fått för praktikant- och informationsverksamhet kan försvinna. Man märker dessutom att det blir svårare att få bidrag till att kunna medverka i samarbetsprojekt.

Med kameran som verktyg för demokrati

Till en avlägsen by i Brasilien som består av jordlösa lantarbetare anländer hösten 2009 några unga folkhögskolestuderande från Nordens folkhögskola Biskops-Arnö i Sverige med videokameror. Där kommer de under några månader att fungera som handledare för brasilianska ungdomar. Ungdomarna får lära sig att med filmen som verktyg gestalta sina egna berättelser. Att skaffa sig möjligheter att kommunicera med omvärlden är en förutsättning för människan för att kunna hävda

Jordbrukarkollektiv i arbete i Parana Södra Brasilien
Foto Nils Bucher Nordens folkhögskola Biskops-Arnö

sina demokratiska rättigheter. Tillbaka hem till Sverige får de studerande med sig värdefulla erfarenheter, som de sen i Sverige i sin tur för vidare ut i det svenska samhället. Bakom arbetet finns organisationen för jordlösa i Latinamerika, Brazil Landless Worker's Movement , MST med 1,5 miljoner medlemmar i Latinamerika i samarbete med de svenska Latinamerikagrupperna.

I Brasilien äger 3 % över 2/3 av den odlingsbara marken. MST arbetar för en hållbar och hälsosam ekonomisk utveckling där de jordlösa arbetar tillsammans i kooperativt ägda lantbruk, bygger skolor för barn och vuxna och stödjer ursprungsbefolkningens kulturer. Demokratin och människors rätt att själva ha ett inflytande över sitt liv och sin egen försörjning utgör en viktig värdegrund.

Det är den värdegrunden som för samman MST, den svenska organisationen Latinamerikagrupperna och den svenska folkbildningen i ett fruktbart samarbete. Det är därför de unga folkhögskolestuderande går utanför egennyttan och engagerar sig i arbetet för den globala rättvisan, inte som konsulter utan som jämlika samarbetspartner från människa till människa.

Millenniedeklarationen

År 2000 samlades i New York 189 stats- och regeringschefer till ett toppmöte för att söka lösningar på de globala problemen. För första gången lyckades man komma överens om vad som ska göras för den globala utvecklingen. Millenniedeklarationen undertecknades. Det var en stor seger för det internationella samarbetet för en bättre värld.

Fram till 2015 ska

1. fattigdomen och hungern halveras
2. alla barn gå i grundskola
3. barndödligheten minska med två tredjedelar
4. mödradödligheten minska med tre fjärdedelar

5. spridningen av hiv/aids, tbc, malaria och andra sjukdomar hejdas
6. en miljömässigt hållbar utveckling säkerställas

Dessutom ska

7. jämställdheten öka och kvinnors ställning stärkas
8. världens länder ha ett globalt samarbete genom ökat bistånd, rättvisa handelsregler och lättare skuldbördor i utvecklingsländerna

Men bland de åtta målen finns inte vuxenutbildningen med, trots att 71 miljoner tonåringar idag inte har någon tillgång till någon form av lärande, 759 miljoner vuxna aldrig gått i skola, varav två tredjedelar av dem är kvinnor, enligt UNESCO:s rapport "Reaching the marginalized" (*Education for All, Global Monitoring Report*) från 2010. Hur ska alla dessa människor kunna medverka i den globala utvecklingen? Vi kan inte vänta i 30 år tills något ska hända, konstateras i UNESCO:s *Framework for Action* från CONFITEA IV i Bélem 6 december 2009.

I UNESCO:s uppföljning av millenniemålen, EFA, Global Monitoring Report, har man utgått från sex mål inför år 2015. De första handlar om barnens självklara rätt till grundläggande och gratis skolgång. Det fjärde målet: "Achieving a 50 % improvement in levels of adult literacy by 2015, especially for women, and equitable access to basic and continuing education for all adults" (s 17). Framsteg sker men alldeles för långsamt. 710 miljoner vuxna beräknas sakna grundläggande läs- och skrivfärdigheter år 2015 om vi inte gör mer.

UNESCO:s sjätte mål är att kvaliteten på all utbildning ska förbättras, speciellt när det gäller läskunnighet, grundläggande matematik och grundläggande livskunskap. Här finns viktiga uppgifter för den svenska vuxenutbildningen och folkbildningen med sin långa erfarenhet av att organisera lärande för vuxna, speciellt när det gäller den grundläggande livskunskapen, som innefattar hälsa och jämställdhet.

International Council of Adult Education, ICAE, framhåller vikten av att satsa på lärandet för vuxna i de marginaliserade grupperna för att de ska kunna kämpa mot orättvisor och ta tillvara sina rättigheter. Och det krävs utbildning för att kunna verka inom det civila samhället, som idag erkänns av FN som en viktig aktör i strävandena att uppnå millenniemålen. Om målet, att alla barn ska få grundläggande utbildning, ska kunna uppnås krävs att föräldrar kan vägleda sina barn. För att de ska kunna fullgöra den uppgiften behöver de utbildning.

Sverige och millenniemålen

År 2000 tillsatte den svenska regeringen en utredning, GLOBCOM, med uppgift att utreda hur Sveriges politik för globalt, ekonomiskt, socialt och ekologisk hållbar utveckling bör vidareutvecklas utifrån ett solidariskt synsätt i en tid av allt starkare globala ömsesidiga beroenden. Det var i den utredningen uttrycket *Politik för global utveckling*, PGU föddes. Den kom fram till att Sveriges politik för global utveckling skulle spridas till alla politikområden. Varaktigt fattigdomsbekämpning hör ihop med demokrati och mänskliga rättigheter. En hållbar utveckling utgår från olika gruppers speciella situation, tar hänsyn till framtida generationer och innebär en fattigdomsbekämpande ekonomisk politik. För att komma bort ifrån en givare- mottagarerelation med en inbyggd över- och

underordning betonades istället samarbetet mellan länder och mellan aktörer både i Sverige och i samarbetsländerna. Insatserna bör inriktas på resurstillväxt och deltagande på världsmarknaden, ekonomisk och social utjämning, demokratisk samhällsutveckling, hållbar utveckling, jämställdhet, förstärkt konflikthantering, främjande av mänskliga rättigheter och humanitära insatser.

I den regeringsproposition från år 2002 som blev resultatet av GLOBCOM föreslogs att samarbetet dels skulle omfatta länder i syd, dels länder i Syd- och Centraleuropa. Fattiga människors behov, intressen och förutsättningar skulle vara en utgångspunkt för politiken för global utveckling, sett ur ett rättighetsperspektiv. Demokrati, jämställdhet och barns utveckling skulle särskilt lyftas fram. Det civila samhällets roll och betydelse för den globala utvecklingen erkändes.

Den nuvarande svenska regeringen ville i sin skrivelse om Sveriges politik för global utveckling från år 2007 satsa på följande områden:

- Förtryck
- Ekonomiskt utanförskap
- Migrationsströmmar
- Klimatförändringar och miljöpåverkan
- Konflikter och sviktande situationer
- Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot

Tillväxt är det enda sättet för ett land att ta sig ur fattigdom, skriver regeringen. I framtiden vill regeringen satsa på större samarbetsprojekt. De menar också att urbanisering är en nödvändig del i utveckling. Det privata näringslivet ska i större utsträckning medverka i utvecklingsarbetet. Frågan är om det är det som människor verkligen vill, att bryta upp från kulturella och sociala sammanhang på landsbygden och flytta in till en kaotisk tillvaro i slumområden för att arbeta med låga löner och minimalt inflytande över arbetet. Folkhögskolorna har ofta valt att i samarbete med lokala organisationer verka på landsbygden för att stödja lokalbefolkningen att kunna försörja sig på plats på sina egna villkor.

Från och med år 2009 vill regeringen koncentrera biståndet till färre samarbetsländer, framförallt länder i Afrika söder om Sahara samt i Öst, totalt 35 länder (se bilaga 2). Fram till 2011 kommer samarbetet att fhasas ut i 21 länder. I dessa länder räknar man med en fortsatt aktörssamverkan, vilket innebär självbärande relationer mellan aktörer i samarbetsländer och Sverige.

Man vill satsa på tre områden för att bekämpa fattigdomen:

1. Demokrati och mänskliga rättigheter
2. Miljö och klimat
3. Jämställdhet och kvinnors roll i utveckling

På alla tre områden har folkbildningen gjort viktiga insatser. Men ett fjärde mål saknas, vuxenutbildningen. I SIDA:s budget för 2010-2011 finns dock det livslånga lärandet med som prioriterat område under rubriken Kunskap, hälsa och social utveckling, genom utbildning för

demokrati och hållbar utveckling. Behovet av utbildade vuxna som på bred front kan bidra till sitt eget lands utveckling är uppenbart inom varje område. Hur ska vuxna själva kunna hävda sina demokratiska rättigheter om de inte har utbildning? Hur ska jämställdhet kunna uppnås om inte kvinnor i större utsträckning får tillgång till lärande?

Folkhögskolornas internationella engagemang

Folkbildningens uppdrag är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation, skapa engagemang att aktivt delta i samhällsutvecklingen, bidra till att utjämna utbildningsklyftor och bredda delaktigheten i kulturarbetet. Uppdraget sträcker sig utanför Sveriges gränser. Ett av folkhögskolornas sju prioriterade verksamhetsområden är folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa. (Regeringens proposition 2005/06:192). Traditionen att engagera sig internationellt sträcker sig tillbaka till 1920-talet, i början med ett nordiskt samarbete, som sedan på 1930-talet utvidgades till övriga Europa och under den andra hälften av 1900-talet vidare ut till övriga världen. Svenska Folkhögskolornas Lärarförbund, SFHL, har varit både pådrivande och stödjande med internationella sekreterare och en särskild solidaritetsfond.

Hösten 2009 uppgav 90 folkhögskolor av totalt 150 i enkät att de var involverade i någon form av internationellt samarbete. Enligt folkhögskolekatalogen erbjöd 50 folkhögskolor och två folkhögskolefilialer kurser med internationell inriktning, sammanlagt 70-talet kurser. 22 av kurserna är förlagda utomlands, varav 18 innefattar praktik. Skolorna uppgav i enkäten att de hade samarbete med sammanlagt 50 länder utanför EU. Skolorna deltar i sammanlagt 117 internationella projekt, varav 55 är EU-projekt. 124 av totalt 150 folkhögskolor svarade på enkäten.

Eftersom inte alla skolor svarade på enkäten och svaren i vissa fall varit ospecifika kan det i själva verket röra sig om ännu fler samarbeten med fler länder.

Bilaga 3: Diagrammen visar antal svenska folkhögskolor som har samarbete med respektive land i Afrika, Latinamerika, Asien (exkl. f.d. Sovjet), länder som ingått i f.d. Sovjetunionen, Mellanöstern och EU-länder. Det totala antalet länder i Syd och Öst, 50, överstiger det antal, 35 länder som regeringen valt att prioritera.

Det internationella samarbetet sker på flera olika sätt

- medverkan i internationella projekt
- vänskolor
- samarbete med utbildningsinstitutioner i samarbetsländer
- utbyte av studerande, lärare och praktikanter
- kontakter med organisationer i samarbetslandet
- samarbetsprojekt med organisationer i samarbetslandet
- stipendiater från samarbetsländer studerar på folkhögskolor
- flyktingmottagning
- kurser och utbildningar förlagda utomlands
- svenska folkhögskolestuderande praktiserar i samarbetsländer
- studieresor

- stödprojekt
- bygger folkhögskolor/vuxenutbildning
- kompetensutveckling för lokala lärare verksamma inom vuxenutbildning
- kampanjverksamhet för global rättvisa i Sverige

Syftet med det internationella arbetet är dels att de svenska folkhögskolestuderande lär sig mer om frågor som gäller den globala rättvisan och en hållbar utveckling, dels att med hjälp av ömsesidigt utbyte skapa möjligheter för utveckling. De insikter och kunskaper som studerande och personal vinner i samarbetet kan sen omsättas och spridas i informationskampanjer, i skolor, i det civila samhället och i de studerandes fortsatta yrkesliv.

Målgrupper i det internationella utvecklingsarbetet är ofta landsbygdsbefolkning med behov av utveckling, kvinnor, unga, människor med kort utbildning, människor med funktionshinder, etniska minoriteter m.fl. Men det finns även exempel på folkhögskolor som arbetar i städer. Ett ledande tema i de redovisningar av det internationella arbetet som folkhögskolorna gjort är demokratiutveckling med hjälp av folkbildning. Man riktar sig främst till människor som saknar eller har mycket litet inflytande över sina liv, försörjning och samhällsutveckling. Syftet är att de genom lärande, på sina egna villkor och i samarbete med andra, kan skaffa sig redskap att leva ett bättre, mer hälsosamt och jämställt liv, utveckla möjligheterna att försörja sig samt att delta i samhällsutvecklingen. Samarbetet sker alltid på lokal och jämlik gräsrotsnivå, från människa till människa.

Folkhögskolornas internationella arbete är kostnadseffektivt

Hur stor del av de 27 utvecklingsmiljarderna som används av folkhögskolor för internationellt utvecklingsarbete är svårberäknat då bidragen kommer från flera olika håll. Det torde dock handla om jämförelsevis små summor, som dessutom används med stor sparsamhet. Inga dyra konsultkostnader och inga dyra omkostnader för de som arbetar med utvecklingsarbetet – tvärtom. Vanligtvis lever praktikanter, handledare, projektledare och lärare mycket enkelt tillsammans med lokalbefolkningen. Risken för korruption är liten då man arbetar nära lokalbefolkningen, utan mellanhänder.

Den omfattande internationella verksamhet som folkhögskolorna driver på hemmaplan i form av kurser och seminarier finansieras av de vanliga statsbidragen för folkbildning. I de s.k. resande kurserna finansierar de studerande oftast sina resor själva. Hittills har man, som tidigare nämnts, fått extra statliga bidrag för den längre praktikantverksamheten samt informationsersättningar för de kampanjer för global rättvisa som studerande genomfört i Sverige. Den viktiga utbytesverksamheten har kunnat genomföras med hjälp av utbytesersättningar. Internationella projekt finansieras dels med egna insatser, vanligtvis i form av tid, dels med hjälp av insamlingar, försäljningsverksamhet m.m. samt av SIDA, Forum Syd, Svenska Institutet, Nordplus, EU m.fl. Även folkhögskolornas huvudmän har ibland kunnat hjälpa till med finansieringen.

Folkhögskolor i transnationellt samarbete på gräsrotsnivå

I UNESCO:s rapport, EFA tar man fram det starka sambandet mellan utbildning och hälsa, ett samband som är tydligt även i Nord. Utbildning är ett av de starkaste motgifter som finns när det handlar om de hälsorisker som mödrar och barn utsätts för. Det är mer sannolikt att kvinnor med hög utbildning väntar längre med att bli gravida, att de tar bättre hand om sin graviditet och söker hjälp om de behöver det. De har också bättre möjligheter att ta hand om barnet. Att utbildning av mödrar stärker både mödrar och barn har man tagit fasta på i folkhögskoleprojekt i Tanzania. Nu vill man

komma ett steg vidare genom att arbeta aktivt med bristen på jämställdheten mellan kvinnor och män. Och hur görs det bäst? Med hjälp av folkbildning.

Mamakurser i Tanzania

I Tanzania har det funnits folkhögskolor sedan 1970-talet, s.k. FDC. 50 skolor startades och drevs i början med stöd från både SIDA och svenska folkhögskolor, senare bara från folkhögskolor och ett nätverk för folkhögskolorna, Karibu samt Svenska Folkhögskolans Lärarförbunds solidaritetsfond. Skolorna är oftast en slags yrkesutbildningar för vuxna som annars inte skulle komma vidare i utbildningssystemet.

I de tanzaniska folkhögskolorna finns både kvinnor och män. Om kvinnorna blir med barn, för att de blivit utnyttjade av männen, vilket inte är så ovanligt, anses det som enbart kvinnornas ansvar, och de blir avstängda. Ett folkhögskoleprojekt i Tanzania vänder sig till dessa ensamstående mödrar, som annars har mycket små chanser att få tillgång till ett drägligt liv. Det händer att de hamnar i prostitution.

För tio år sedan startade föreningen Karibu i samarbete med några svenska folkhögskolor kurser för ensamstående mammor med barn, s.k. mamakurser (mama; swahili för mamma) på lokala folkhögskolor (FDC), med syftet att de ska kunna försörja sig och sina barn, stärka sitt självförtroende och skaffa sig en högre status genom utbildning. Dessutom ska de kunna skydda sig bättre mot HIV/Aids och lära sig så mycket att de i sin tur kan sprida information till andra kvinnor i deras lokalsamhällen. Beroende på skolans inriktning får de också möjlighet att skaffa sig olika slags yrkeskunskaper. Det kan vara sömnad, jordbruk, matlagning, bokföring och marknadsföring m.m. Ensamma eller tillsammans med andra kvinnor i ett kooperativ ska de kunna gå vidare med sina liv. De får också handledning av lärarna i hur de ska kunna förbättra sina liv. Idag är tre folkhögskolor engagerade, Färnebo, Västerberg och Forsa folkhögskolor. Dessa är samarbetspartner och deltar i utvecklingsseminarier och utvärderingar. Den kvinna som deltagit i en kurs på en FDC i Tanzania får bättre möjligheter att hålla sig själv frisk, bli självständig och kunna försörja sig. Hon kommer att ta hand om sitt barn bättre, se till att barnet får gå i skola och dessutom kunna stödja och hjälpa barnet i studierna. Kurserna har varit framgångsrika och gett kvinnorna både självkänsla och möjligheter att kunna försörja sig. Man har också utvecklat lärarfortbildningar. För att komma åt problemen med unga kvinnor som blir utnyttjade och i vissa fall våldtagna och sen lämnade åt sitt öde, vilka grundar sig i en patriarkalisk kvinnosyn, behövs ett fortsatt och mer utåtriktat opinionsarbete. Projektet finansieras av Forum Syd.

Energibesparing i Nigeria

Ett handfast projekt med direkta konkreta resultat är ett projekt som Kyrkeruds folkhögskola driver tillsammans med Sveriges Ornitologiska Förening i Nigeria. Landsbygdsbefolkningen som tidigare lagat mat över öppen eld, vilket ger stora värmeförluster och därmed hotar att skövla skogar och ekosystem, får lära sig hur man bygger enkla, lättillverkade spisar av gratis material, lera sand och gräs. Tekniken har utvecklats av lärare och studerande på Kyrkeruds folkhögskola. Vedförbrukningen halveras och gör matlagningen snabbare. Folkhögskolans huvudman och Sveriges Ornitologiska Förening finansierar projektet.

En hållbar utveckling i länderna runt Victoriasjön

I ett projekt med stöd från SIDA och direkta bidrag från svenska folket direkt planterar Vi-skogen i samarbete med lokala organisationer och ca 100 000 bönder träd runt Victoriasjön i Afrika. Projektet startade 1983 på initiativ av Vi-medarbetaren Sten Lundgren. Trädplanteringen kombineras med hållbart jordbruk med hjälp av mikrolån, med självförsörjning som mål. Man kallar det *agroforest*. Vi-skogen räknar med att stanna ca fem år på samma plats för att sedan, när befolkningen skapat sina nya försörjningsmöjligheter, flytta till nya områden där bristen på skog förstört människors överlevnadsmöjligheter.

Intervju i Kitale, Kenya

Foto Maja Söderblom, Nordens folkhögskola Biskops-Arnö

En av många fördelar med projektet, förutom att det stödjer en hållbar utveckling, självförsörjning och jämställdhet, är att pengarna går direkt till befolkningen, utan mellanhänder. Det minimerar risken för att pengarna används på fel sätt.

Nordens Folkhögskola Biskops-Arnö inledde 2009 ett samarbete med Vi-skogen. Efter några månaders förberedelse åker folkhögskolestuderande till Kenya, Tanzania, Rwanda och Uganda. Där arbetar de under fem månader fram informationsmaterial; broschyrer som används på plats för att beskriva metoder för trädplantering. Därutöver förbereder de kampanjmaterial för svenskar, bl.a. filmer, som färdigställs i Sverige efter hemkomsten. Detta material publiceras bl.a. på Vi-skogens hemsida (www.viskogen.se). Resa, uppehälle, handledning under praktiken och informationskampanjen efter hemkomsten finansieras med särskilda ersättningar från Sida. De studerande är speciellt utvalda och gör kvalificerade insatser, till en betydligt lägre kostnad än vad det skulle innebära att skicka ner medarbetare från Sida. Den s.k. praktikantschablonen har hittills varit ca 14 000 kr per studerande och månad. Kursens framtid är osäker, eftersom det i nuläget är ovisst om det i framtiden, dvs. fr.o.m. 2011, kommer att finnas möjligheter att få dessa särskilda ersättningar. Skulle dessa möjligheter inte längre finnas kvar 2011 skulle ett samarbete försvinna som är både billigt och effektivt. Det är dessutom direkt, utan omvägar, inriktat på att stödja människors kamp i utsatta områden för att kunna försörja sig, på ett långsiktigt hållbart och jämställt sätt. Kan det bli bättre?

Det civila samhället

Det övergripande målet för det svenska utvecklingsarbetet är enligt riksdagsbeslut:

”Att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.”

I det arbetet har det civila samhället en strategisk roll. Genom fattiga människors egen organisering skapas förutsättningar för förbättrade levnadsvillkor:

- det civila samhället utgör en central komponent i en fungerande demokrati, lokalt, nationellt, regionalt och globalt
- det civila samhället bidrar till att förebygga väpnade konflikter och bygga fred

Sida beskriver det civila samhället som:

"en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet där människor organiserar sig och agerar tillsammans för gemensamma intressen" (Anvisningar för bidrag från anslagsposten enskilda organisationer, SIDA 2007) .

Gränsdragningen vilka organisationer som egentligen tillhör det civila samhället är något oklar. UD definierar nio olika typer av organisationer som verkar i Sverige och/eller i samarbetsländerna (*Strategi för informations- och kommunikationsverksamhet inklusive genom organisationer i det civila samhället 2010-2014*):

- Religiösa sammanslutningar
- Fackföreningar
- Nätverk
- Forskningsinstitut
- Tankesmedjor
- Sociala rörelser
- Kulturskapande grupperingar
- Grannskapskommittéer
- Gräsrots- och andra medlemsrörelser som bonde- och kooperativrörelser + näringslivets och andra intresserörelser

Sverige ska särskilt uppmärksamma deras möjligheter att i samarbetsländerna bl.a. skapa mötesplatser för samverkan, agera förslagsställare gentemot staten, agera motvikt mot auktoritära regimer och där företräda demokratiska krafter, erbjuda folkbildning för att stärka fattiga och diskriminerade individers och gruppers kapacitet att förändra sin livssituation samt organisera och utföra samhällsnyttiga tjänster.

Folkhögskolan är en idéburen skolform som är fri och frivillig med statsbidragsunderstödd verksamhet. Drygt 2/3 drivs av äldre och nyare folkrörelser, däribland frikyrkliga organisationer och fackförbund. Knappt 1/3 tillhör landsting. Med UD:s definition skulle åtminstone de rörelseägda folkhögskolorna betraktas som en del av det civila samhället. Folkbildningen har nyligen fått ett uppdrag av regeringen att medverka i en dialog mellan regeringen och det civila samhället och forma ett partgemensamt forum.

Civilsamhället har bättre kontakt med människor i utkanten av samhället. På ett seminarium i Stockholm den 16 februari 2010 anordnat av Sida med anledning av UNESCO:s rapport, *"Reaching the marginalized"* (EFA, *Global Monitoring Report*) visade Anders Åhlin från Svenska Afghanistankommittén på sambandet mellan det civila samhällets organisationer och utveckling. När det gäller att nå marginaliserade grupper har det civila samhällets organisationer bättre möjligheter än regeringar att se dessa gruppers problem. De kan komplettera och arbeta med att stärka deras röst för att kunna agera som påtryckare. Han påpekade också bristen på utbildade lärare som själva kommer från marginaliserade grupper.

Sambandet mellan de sociala rörelserna och folkbildning

Fem svenska forskare, Magnus Wennerhag, Hilma Holm, Johan Lindgren, Henrik Nordvall och Adrienne Sörbom har studerat de sociala forum som startade i Porto Allegre i Brasilien år 2001 och sen har fått efterföljare i bl.a. Stockholm, Lund och Göteborg (*Aktivister*). Forumen är ett transnationellt svar på globaliseringens effekter men är inte kritiska mot globaliseringen i sig. Kritiken riktar sig mot det sätt som de nuvarande globala institutionerna styrs på. Det handlar om att

reformera de globala institutionerna, eller att skapa nya. Där finns, enligt författarna en grundläggande reformvilja och en majoritet för förhandlingslösningar (s. 119). Forumen används som politisk kamp i den globala rättviserörelsen, där folkbildningen är en viktig del. Professor Bernt Gustavsson idéhistoriker och pedagog med folkbildning som specialitet har definierat folkbildningen som företeelse. Verksamheter inom vilka *"människor organiserar sig i grupper och rörelser för att söka kunskap och förändra sina villkor"* (Om Folkbildningens innebörder, s 60). I de sociala rörelserna världen över samlas man för att lära, samtala och söka nya lösningar. I dessa samtal har både studieförbund och folkhögskolor deltagit aktivt, exempelvis ABF, Färnebo folkhögskola, Skeppsholmens folkhögskola och Glokala folkhögskolan.

Folkbildning i samverkan

Bland de 117 internationella folkbildningsprojekten har de allra flesta koppling till FN:s millenniemål eller UNESCO:s sex mål för utbildning för alla. Genom att arbeta tillsammans med lokala organisationer når man människor som tillhör fattiga marginaliserade grupper. Med hjälp av de förankringar de flesta folkhögskolorna har i svenska organisationer som frikyrkorörelsen, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen m.fl. kan man utnyttja deras kontaktnät i Sverige och i samarbetsländer

Kerstin Mustel gjorde 2006 på uppdrag av Folkbildningsrådet en kartläggning och analys av folkbildningens internationella kontaktnät. 15 av de då 148 folkhögskolorna redogjorde för ett omfattande kontaktnät både inom Sverige och internationellt. Man hade kontakter med dels ett antal organisationer, ofta kopplade till huvudmannens profil, t.ex. Röda Korset, Föreningen Norden, Föreningen Offensiv folkbildning, Svensk-Tanzaniska vänskapsföreningen, Karibu, Föreningen för rättvisemärkt m.fl. Dessutom har man, då som nu, utvecklat samarbete med lokala organisationer i de länder där man verkar, dels inom EU, dels i de 50 länderna utanför EU, visar den enkät som gjordes hösten 2009. Några exempel på samarbetsorganisationer som nämnts i folkhögskolornas redovisningar hösten 2009:

- Den sociala rörelsen för jordlösa i Latinamerika, MST
- Vänskolor i Tanzania (FDC) i Ryssland och en skola i Indien (Jagritit Vihara)
- Den vitryska intresseorganisationen för synskadade BelTiz
- Bondeorganisationen FENOCIN i Ecuador
- Kvinnoorganisationer i Indien, Tanzania och Nicaragua
- Taiwan Gender an Equality Association, TGEEA
- Karibu

Svenska samarbetsorganisationer, förutom de som är huvudmän för folkhögskolor:

- Svalorna
- Latinamerikagrupperna
- Handelsanställdas förbund
- IF Metall
- Kvinna till kvinna
- Svenska freds
- Mbirimbiri föreningen
- Twiga
- Sveriges Ornitologiska förening
- Miljöförbundet Jordens Vänner

Folkhögskolorna samarbetar också med varandra exempelvis i Tanzania där fem svenska folkhögskolor på den svenska västkusten samarbetar med vänskolor på den tanzaniska östkusten (s.k. FDC:s) i ett projekt som kallas *Från kust till kust*. Småländska folkhögskolor samarbetar med FDC:s i centrala Tanzania. De svenska folkhögskolorna fungerar ofta som mötesplatser för aktörer inom det civila samhället, både från samarbetsländer och från Sverige. De skolor som har internat kan även erbjuda längre vistelser där man också äter och bor tillsammans. Det är ofta i samvaron fram på kvällen som de goda samtalen kommer till.

Folke Albinsson, Johan Norbeck och Rolf Sundén, svenska folkbildare som verkat i Etiopien, Zambia och Tanzania visar på betydelsen av att välja rätt partner i samarbetslandet och att det är en organisation som redan har en demokratisk inriktning med samma ideologiska grund. *"Folkrörelsetanken svär emot statliga toppstyrda byråkratier med hierarkier och korruption"* (Folkbildning som bistånd s 150). Det blir därför viktigt att stödja och stimulera lokala intressegrupper. I folkhögskolornas berättelser från 2009 talar man om betydelsen av att vårda de kontakter man redan har.

Det finns ojämlika förhållanden mellan parterna som det är viktigt att ta hänsyn till. Den som sitter på pengarna och idéerna har ett övertag gentemot den som behöver dem, resonerar författarna vidare. Jämfört med större organisationer, med ett inbyggt större avstånd till de människor i de marginaliserade grupper som man vill nå, torde dock svenska folkbildare ha stora möjligheter att hitta fruktbara samsarbetsformer utifrån en demokratisk och jämlik värdegrund.

På central nivå har de svenska folkhögskolorna ett mångårigt engagemang i den internationella organisationen för vuxnas lärande, International Council of Adult Education, ICAE, som sedan 1973 har arbetat för underprivilegerades rätt till utbildning. På den europeiska nivån har man samarbetat med European Association for the Education of Adults, EAEA med 128 medlemsorganisationer från 42 länder, däribland Folkbildningsrådet. EAEA fungerar som pådrivare men också som dialogpartner gentemot Europeiska kommissionen och Europaparlamentet. EAEA: s omfattande kontaktnät inom Europa men också inom den internationella organisationen, ICAE, innebär en mycket värdefull resurs för medlemsorganisationer som vill hitta samsarbetspartner för gemensamma projekt.

Genom FOLAC (Folkbildning – Learning for Active Citizenship) medverkade 83 folkhögskolor under 2009 i ett gemensamt medborgarprojekt med bidrag från regeringen, förmedlat via Folkbildningsrådet. Målet var att engagera folkhögskolor och allmänhet i EU-frågor, under våren i Europaparlamentsvalet och under hösten i klimatfrågan. Under 2010 kommer 74 folkhögskolor i ett andra steg att arbeta med jobben, politiken och klimatet i ett europaperspektiv.

Vad kan de svenska folkhögskolorna bidra med när det gäller politiken för global utveckling?

Demokrati och mänskliga rättigheter

Demokrati ser olika ut i olika länder och demokratiutveckling måste alltid ske utifrån den lokala kulturen. Den svenska modellen kan inte kopieras över till ett annat sammanhang. Men de svenska folkhögskolorna har ändå med sin unika koppling till folkrörelser en lång demokratisk tradition att utgå ifrån, erfarenheter att dela med sig av, i ett ömsesidigt utbyte. I projekt som syftar till att stödja de lokala sociala rörelserna medverkar folkhögskolorna till att stödja människor i marginaliserade grupper, i Sverige, inom EU och i den övriga världen, så att de kan stå emot förtryck, göra sin röst hörd och hävda sina intressen. Det handlar alltid om ett ömsesidigt utbyte som tillför den svenska folkbildningen nya lärdomar. Ett viktigt område är att lära mer om hur vi tillsammans kan utveckla

det mångkulturella Sverige. Det handlar också om att kunna förstå demokratin utifrån flera perspektiv, för att kunna vidareutveckla den.

Demokrati och mänskliga rättigheter finns så gott som alltid med som tema i folkhögskolornas internationella engagemang i både Syd och Öst. Några exempel: Sörängens folkhögskola, som liksom några andra folkhögskolor, även har ett samarbete med Latinamerikagrupperna, har arbetat med ett demokratiprojekt i Moldavien. Röda Korsets folkhögskola driver en videokurs delvis förlagd i Sydafrika som inriktar sig på att tillsammans med lokala aktörer stärka demokratiska processer. I Ryssland är Gotlands folkhögskola engagerade i ett projekt för att stärka demokratin genom att skapa och möjliggöra ökad delaktighet med hjälp av modern kommunikationsteknik. Skolan arbetar även med en ledarutbildning för personer med funktionsnedsättning i bl.a. St Petersburg.

Jämställdhet

Enligt Henrik Nordvall söker sig kvinnor i högre utsträckning än män till svenska studiecirkel och folkhögskolor. I dagsläget engagerar sig fler yngre kvinnor än män i politiska sammanhang. De former och metoder som används inom folkbildningen med ett lärande som utgår från det vardagsnära för att sedan leda vidare mot s.k. empowerment kan tillämpas på andra håll i världen, med det förbehållet att lärandet alltid måste ske utifrån den lokala kulturens förutsättningar. När kvinnor får tillgång till lärandet påverkas inte bara de själva utan även deras omgivning, i första hand deras barn. Åsa folkhögskola driver projekt tillsammans med en folkhögskola i Tanzania där syftet är att kvinnor ska bli självförsörjande genom att t.ex. sälja egentillverkade korgar. Projektledaren som själv har sitt ursprung i Tanzania leder även liknande entreprenörprojekt för utlandsfödda kvinnor i Sverige.

Funktionshinder

Med egna erfarenheter av verksamheter med människor med funktionshinder i bagaget engagerar sig folkhögskolor i internationella projekt för att bidra till större tillgänglighet. Kristinehamns folkhögskola arbetar med integration av funktionshindrade i arbetslivet i St Petersburg i Ryssland. Sverigefinska folkhögskolan arbetar med ett EU-projekt i flera steg för att förbättra möjligheterna för synskadade i utbildning, det livslånga lärandet och arbetslivet. Några småländska folkhögskolor utvecklar kurser för funktionshindrade i tanzaniska folkhögskolor. Göteborgs folkhögskola bygger upp verksamhet i en folkhögskola för funktionshindrade i Dar es Salaam.

Miljö- och klimat

Många folkhögskolor har de senaste åren aktivt arbetat med miljöarbete på hemmaplan. Nu kan de bidra till att stimulera till en hållbar utveckling, framförallt på det lokala planet i andra länder. Ofta är den hållbara utvecklingen inkluderade som teman i projekten. Även exempel på mycket konkreta projekt förekommer, t.ex. de energisnåla spisarna i Nigeria och trädplanteringsprojektet runt Victoriasjön. Ett annat är ett byggprojekt som drivs av Hola folkhögskola i samarbete med Träakademin i Peru och Bolivia. Det går ut på att bygga billiga, funktionella och ekologiskt hållbara hus anpassade till den lokala kulturen.

Försörjning och ekonomisk tillväxt

Vuxenutbildningen och folkbildningen har en viktig roll genom att delta i utvecklingen av yrkesutbildningar för vuxna, anpassade till lokala förhållanden. Viktigt är, påpekar man i UNESCO: s rapport, att man utbildar till jobb som är tillgängliga på arbetsmarknaden. Flera folkhögskolor har erfarenhet av att arbeta med flexibla arbetsmarknadsprojekt på hemmaplan och deltar även i transnationella projekt, främst inom EU, för att vidareutveckla sina metoder.

De yrkes- och entreprenörsutbildningar för kvinnor som finns bl.a. på Tanzanias folkhögskolor syftar till att kvinnor som lever i ekonomiskt utanförskap ska kunna försörja sig själva och sina barn. Ofta sker företagandet i kooperativ form.

Rättvis handel

Flera folkhögskolor arbetar med rättvis handel, både på hemmaplan, genom att sälja produkter, och i samarbetsländer. Ett exempel är Ljungskile folkhögskola som sedan 1992 har ett samarbete med en vänskola i Indien, Jagriti Vihara.

Rättvis handel på Nordens folkhögskola
Biskops-Arnö

Ett annat exempel är Röda Korsets folkhögskola med samarbete i Sri Lanka och Nepal.

Folkbildning som resurs i uppbyggnad av vuxenutbildning

I Tanzania har svenska folkbildare fungerat som resurser i uppbyggnaden av vuxenutbildningen. I Zimbabwe och Tanzania arbetar Färnebo folkhögskola f.n. med ett samarbete mellan folkbildare i Tanzania och en biblioteksorganisation i Zimbabwe skapa en biblioteksverksamhet där folkbildning i olika former bedrivs.

För att medverka till att höja de lokala lärarnas kompetens utvecklar Nätverket Karibu, Färnebo folkhögskola tillsammans med Linköpings universitet kompetensutveckling på basnivå för lärare i folkhögskolor i Tanzania. Tanzaniska lärare bjuds även in till Sverige för att praktisera på en svensk folkhögskola.

I samarbete med föreningen Tornseglarna arbetar nu S:ta Birgittas folkhögskola för att starta tre folkhögskolor i irakiska Kurdistan. En första utbildning för kurdiska folkhögskollärare har just avslutats.

Hälsa

Folkbildningens bidrag till den globala utvecklingen när det gäller hälsa är framförallt förebyggande. Sambanden är tydliga; ju längre utbildning en människa har desto bättre blir hälsan. Folkbildningsprojekten syftar till att organisera lärandet bland vuxna. Det kan handla om olika teman, att lära sig grundläggande läs-, skriv- och räknefärdigheter, vardagsfrågor, mänskliga rättigheter, demokrati och yrkesutbildning. Ju mer en människa lär sig, desto bättre möjligheter har hon att kunna hålla sig frisk. När folkhögskolor bidrar till att skapa mötesplatser för vuxnas lärande kan de studerande också nås av hälsoinformatörer.

Lärare från en folkhögskola i Daar es Salaam, Arnautoglu, erbjuder studiecirkelverksamhet i tre stadsdelar i syfte att nå ungdomar, kvinnor och äldre med kursverksamhet som kan leda till självförsörjning. Kurserna innehåller alla moment av HIV/Aids-information och jämställdhetsfrågor förutom handfast undervisning i sömnad och snickeri i samarbete med Göteborgs folkhögskola. Funktionsnedsatta deltagare inkluderas.

Global rättvisa

Folkhögskolans resande kurser, både de som innefattar studieresor och de som innehåller en längre praktik på upp till sju månader brukar inledas med en introduktionskurs och avslutas med omfattande informationskampanjer, där de studerande berättar om sina erfarenheter i filmer, seminarier, föreläsningar, work-shops, utställningar, teaterföreställningar m.m. De studerande använder sig även av media; Internet med hemsidor och bloggar samt sociala medier. Här görs,

Färnebo folkhögskola spelar gatuteater om internationella handelns villkor

sedan många år tillbaka, ett långsiktigt arbete för kunskapsutveckling om global rättvisa och globala utvecklingsfrågor. Det är ett ovärderligt arbete för att öka engagemanget för en rättvis och hållbar utveckling samt sprida kunskap om situationen i utvecklingsländerna, vilka drivkrafter som leder till utveckling och vilka som hindrar utvecklingen.

För att folkhögskolornas informationskampanjer ska kunna genomföras krävs resurser. Folkhögskolor och studerande bidrar med sin kompetens och tid men har sällan de medel som krävs för att bekosta material, resor, lokalhyror m.m. Därför har de informationsersättningar som hittills funnits varit viktiga för att man överhuvudtaget ska kunna genomföra kampanjerna.

Praktik

Folkhögskolornas praktikanter är unga människor, oftast med gymnasiekompetens från vanligt gymnasium eller folkhögskola. De kan komma från Sverige och praktisera i ett samarbetsland eller komma från ett samarbetsland och praktisera i Sverige. Praktiktiden på kurser som görs i samverkan med folkhögskolorna är mellan 3-7 månader. Med anledning av att det speciella schablonbidraget för praktikantverksamhet, ca 14 000 kr per deltagare och månad, nu riskerar att försvinna har några av de organisationer där det finns praktikanter redogjort för verksamheten och dess resultat i en rapport om praktikantverksamheten. Däribland finns fem folkhögskolor. Ett syfte med praktikant- och informationsverksamheten, utöver att främja kontakter mellan människor och organisationer samt skapa intresse och engagemang kring globala rättvisefrågor, har varit att bidra till de svenska folk rörelsernas resursbas när det gäller personer med erfarenhet av utvecklingsarbete på gräsrotsnivå.

Praktikanterna bidrar till att utveckla svenska organisationer och organisationer i Syd/Öst. Genom praktiken skaffar de sig en unik kompetens för arbete på gräsrotsnivå och inom folk rörelser i Syd/Öst. De flesta engagerar sig efter hemkomsten i internationellt arbete, ideellt eller professionellt och genom vidare studier. Inom folkhögskolornas värld medverkar praktikanterna i sina informationskampanjer till att öka engagemanget för global rättvisa. För att det civila samhället ska kunna fungera behövs både kompetens och engagemang. I de internationella kurserna skaffar sig praktikanterna inte bara värdefulla erfarenheter av hur det är att arbeta i samarbetsland, på gräsrotsnivå, utan också kunskaper om hur man driver en informationskampanj, skriver projektansökningar, arbetar med budget, utvärderar och skriver rapporter. I kombination med tidigare eller fortsatta teoretiska och praktiska studier blir dessa f.d. folkhögskolestuderande mycket kompetenta resurser i utvecklingsarbetet.

Folkbildning utanför Sveriges gränser

"Det finns en tendens att idealisera folkbildningen", skriver författarna till Folkbildning som bistånd. När folkbildningsmodellen presenteras glömmar man lätt att också svensk folkbildning i praktiken dras med brister och problem." (s 155). Kärleken till folkbildningen bland svenska folkbildare kan lätt skymma sikten, speciellt när man som representant för folkbildningen befinner sig i internationella sammanhang. Folkbildning finns, som Bernt Gustavsson säger, på många ställen i världen, men tar

sig olika uttryck beroende på den lokala kontexten. Folkbildningen enligt svensk modell kan därför inte överföras till andra kulturella miljöer. Men erfarenheter kan utbytas i ett ömsesidigt lärande.

Kerstin Wallin har i sin avhandling *Folkbildning på export* (2000) studerat facklig utbildning i studiecirkelform och med svenskt bistånd i Chile. Hon konstaterar att biståndet t.o.m. kan hämma verksamhet och hindra demokratisering. Allt mer detaljerade krav på redovisning och rapportering från givarens sida binder upp resurser i form av tid och personal som annars skulle användas till annat. Det finns en risk att verksamheten skärs ner eller upphör helt när bidragen minskar. Projektledningen kan hamna i en maktposition där det blir viktigare att hålla sig väl med givarna än med medlemmarna. Den svenska förhandlings- och kompromissinriktade kulturen kan råka i konflikt med motpartens, som kan vara mer präglad av motsättningar och misstänksamhet. Även om studiecirkelarna genomförts helt enligt idealmodellen och gett deltagarna en träning i demokrati, finns det, menar Wallin, ”anledning att fråga sig i vilken utsträckning de har kunnat omsätta det de lärt sig i praktiken.” (*Folkbildning på export* s 158 f).

Flera folkbildare och folkhögskolor betonar vikten av att anpassa sig till landets kultur och komma överens med samarbetspartnern på jämlika villkor. Så här skriver Johan Norbäck med anledning av ett studiecirkelprojekt i Portugal (*Folkbildning som bistånd* s 51):

”Vi ska inte komma till ett land med den föreställningen att vi är där för att introducera en eller flera svenska former, såsom i det här fallet den svenska folkbildningen. Vi är där för att tillsammans med några av invånarna i landet undersöka hur vissa av landets problem inom ett område ska lösas. I det arbetet kan de erfarenheter vi har från Sverige komma till nytta, ibland rejält omstöpa men alltid anpassade till former som har utarbetats på landets egna sociala, kulturella och ekonomiska villkor.”

I mötet mellan den svenska folkbildningen och människor i samarbetsländerna får vi passa oss för att identifiera den västerländska kulturen med hela mänsklighetens, skriver Bernt Gustavsson (*Bildning i vår tid*). Det är att upprätthålla en ojämlig maktordning. Det är krävande, men nödvändigt, ”att lämna sig själv och sätta sig själv och sina heligt hållna uppfattningar på spel /.../. Men den djupaste innebörden i bildningstanken är att det är genom att öppna sig själv, som människan finner sig själv mer helt och fullt i det främmande.” Varje grupp måste inse att de befinner sig i en större gemenskap, ett mångkulturellt samhälle, där man tillsammans skapar något nytt.

Demokrati i ett samhälle utvecklas bäst genom att medborgarna blir verkligt delaktiga i processen, skriver författarna till *Folkbildning som bistånd*. Samtidigt konstaterar man att just den aktiva delaktigheten inte alls är självklar för människor i allmänhet – och allra minst i länder med en kultur som snarast motarbetar detta.

Här borde ändå folkbildningens erfarenhetsbaserade metodik med frånvaro av i förhand bestämda kursplaner kunna ge en större beredskap att anpassa sig till andra förhållanden, samtidigt som man kan tillföra den svenska folkbildningens erfarenheter. Ett exempel på universitetsnivå är kursen i interkulturell pedagogik vid Linköpings universitet som startades 1997 samarbete med en lokal bildningsrörelse bland ursprungsfolken i Anderna, Kawsay, med målet att starta en högre utbildning som bygger på ursprungsfolkens kulturer.

Utbyte

När människor från olika kulturer möts innebär det ett lärande som i sin tur leder till utveckling på vägen mot en ökad förståelse för varandra, ett effektivt motgift mot gruppegoism och främlingsrädsla. Konflikter kan givetvis uppstå. Men det går att lära sig att ta sig igenom de flesta

motsättningar om bara beredskapen att lära sig mer om andra finns. I en folkbildningsmiljö som präglas av nyfikenhet, tolerans, förståelse och samarbetsanda kan en sådan beredskap odlas.

Folkhögskolor har en lång tradition att ta emot stipendiater från andra länder, ofta från länder i Öst. Ett flertal folkhögskolor har rapporterat att de tar emot stipendiater. Svenska institutet hjälper till med resekostnader och uppehälle medan folkhögskolorna bjuder på utbildningsplatsen, oftast under en termin. Utbytet är ömsidigt och innebär ett interkulturellt lärande på vardagsnivå. Stipendiaterna lär sig svenska, och får med sig erfarenheter av den svenska kulturen, samhället och folkbildningen. På folkhögskolorna får svenska folkhögskolestuderande på ett mycket konkret sätt, genom stipendiaten, lära känna ett annat land. De folkhögskolor som har internat kan dessutom erbjuda en unik inlärningsmiljö där de utländska studerande vistas dygnet runt tillsammans med svenska studerande, ofta med skiftande bakgrund, en del med ursprung i andra länder, unga och äldre, människor med funktionshinder, som tillsammans bildar ett litet minisamhälle. Här sker inte det ömsidiga lärandet enbart i lektionssalar, minst lika viktig är samvaron vid måltider och gemensamma aktiviteter på kvällar och helger.

För de skolor som tar emot praktikanter har det ibland varit svårt att få visum för praktikanter från länder utanför EU vilket förstärker försvårar det ömsidiga utbytet på jämlika villkor. Ett nytt beslut som innebär att utländska studenter kommer att bli tvungna att betala för sin utbildningsplats på högskola och universitet i Sverige, kommer att ytterligare försvåra för unga med knappa resurser från samarbetsländerna att skaffa sig den kompetens de behöver för att medverka i utvecklingen i sina hemländer. Även folkhögskolor driver distanskurser för studerande i andra länder. En folkhögskola, MKFC i Stockholm har t.o.m. specialiserat sig inom området. Men ingenting är gratis, utan bidrag från den svenska staten till kurser för studerande som befinner sig utanför landets gränser går det inte att genomföra den sortens kurser.

Studerande på högskolenivå kan inom EU:s program för livslångt lärande studera och praktisera i ett annat EU-land, medan studerande inom vuxenutbildningen/folkbildningen har mer begränsade möjligheter. På global nivå blir det ännu svårare, både för studerande på högskolenivå och inom annan vuxenutbildning. Skulle dessutom praktikantschablonen avskaffas för svenska praktikanter i samarbetsländer, innebär det att endast de studerande som kan bekosta praktiken själva, alternativt lyckas få enskilda stipendier, kan bege sig utomlands. De är ett fåtal. Därmed tonas det samhällsuppdrag ner, att verka för den globala rättvisan, som är förknippat med praktiken. En sådan praktik, helt bekostad av praktikanten själv, riskerar att bli mer inriktad på den enskilda personliga karriären.

I nättidningen Världen idag (den 21/4 2010) förklarar Lena Ingelstam, chef för Team civila samhället, att det tidigare målet att sända ut svenska ungdomar för att stärka den svenska resursbasen inom globala rättvisefrågor inte längre ryms inom ramen för målsättningen med den nya strategin. Hon tillägger att ungdomarna gjort värdefulla insatser och hoppas att praktiken kan finansieras med egna medel i fortsättningen, vilket kommer att bli svårt. Verksamheten har tidigare kostat SIDA 30 miljoner kronor om året.

Erfarenheter

Folkbildningens långa medverkan i arbetet för global rättvisa har gjort att där finns en gedigen och värdefull erfarenhet, att lära av för alla som kan och vill engagera sig. Här är några:

Man bör folkbilda där den demokratiska processen redan börjat. Ledarutbildning är viktig.

Valet av samarbetspartner måste ske med omsorg.

Urvalet av studerande i resande kurser, vare sig det handlar om enbart studieresor eller även en kortare eller längre praktik, behöver ske med noggrannhet, t.ex. med hjälp av intervjuer.

Framförallt studerande som ska praktisera behöver tillgång till erfarna handledare.

Vikten av att förbereda sig väl betonas gång på gång. Alla behöver skaffa sig ingående kunskaper om det land där de vill arbeta. Det innefattar även språkkunskaper.

Ett projekt kräver en genomtänkt planering och en lång förberedelse tid. En förberedelseutbildning bör ske i samarbetslandet, tillsammans med den personal som man ska arbeta med. Där behöver man ägna mycket tid åt att samtala med och komma överens med samarbetspartnern, på absolut och konsekvent jämlika villkor.

Ett brett kontaktnät är alltid en stor tillgång. Samarbeta med det lokala civila samhället! Viktigt att vårda de kontakter man redan har.

Ett samarbetsprojekt innebär alltid ett ömsesidigt givande och tagande i ett jämlikt och ödmjukt kulturmöte.

Man bör leva som man lär. Tankarna om demokratiska förhållningssätt bör införlivas i allt man gör. Det innebär dock inte att den västerländska modellen för demokrati kan betraktas som överlägsen. Utgångspunkten bör istället vara att alla människor, på något sätt, behöver och vill ha inflytande över sina liv, men var och en utifrån sina förutsättningar.

Man måste alltid räkna med att förändringar tar länge tid att åstadkomma än man kanske har förväntat sig från början.

Svenska erfarenheter och lösningar kan vara en hjälp på vägen, men måste då alltid kunna fungera i människors vardag.

Folkbildning i samarbete kräver tålamod, tid och resurser

Det är viktigt att ge sig tid att planera både inför en resa och i startfasen av ett projekt. Det är en erfarenhet som folkbildare och folkhögskolor som medverkar i eller själva driver internationella projekt vill förmedla. Parterna behöver lära känna varandra grundligt och komma överens hur man ska komma vidare med arbetet. Svenska folkbildare, studerande och praktikanter behöver förbereda besöket i samarbetslandet noggrant genom att studera landet och dess förutsättningar. Här kan till Sverige inflyttade med bakgrund i samarbetslandet fungera som brobyggare och resurs. Även utbytet mellan vuxenutbildare och studerande fungerar på samma sätt.

Samlade internationella erfarenheter visar också att det tar tid för människor att lära sig samarbeta och tillsammans genomföra förändringar, som dessutom ska vara långsiktigt hållbara. De effekter som man vill åstadkomma är ofta inte märkbara på kort sikt. Bistånd som lyckas är inte ett jordsked, utan kan ses, såsom *"droppens sakta byggande av stalagmiten"* (Norbeck s 138). Trycket på snabba resultat med korta projektider kan t.o.m. äventyra hela projektet.

Även Kerstin Wallin framhäver vikten av att ta sig tid när man arbetar med utvecklingssamarbete: *"tid till samtal om de insatser som skall göras, tid för parterna att lära känna varandra, tid för att uppnå samsyn om det synsätt som projekten ska utgå ifrån och tid för att förankra det hos alla parter. Tyvärr blir det en allt större bristvara överallt i samhället; så också i biståndsarbete."* (*Folkbildning på export?* s 161)

Resultat och effekter

Parisdeklarationens syfte, antagen i mars 2005, är att effektivisera och följa upp biståndet, men även att biståndet bättre ska anpassas till samarbetslandet. Både givare och samarbetsländer ska ha ansvar för återrapportering och uppföljning av både givare och samarbetsländer. Kopplingen mellan fattigdomsstrategierna och millenniemålen ska bli tydligare.

Att i en rapport beskriva resultat i form av genomförda aktiviteter, hur många och vilka som deltagit är inte så svårt, om än tidsödande. Den ekonomiska redovisningen är lite krångligare att få till. Det kräver en viss administrativ kompetens och utrustning, som inte alltid finns på plats i samarbetsländerna.

Även för en projektvan organisation ställer det till problem att mäta och redovisa effekter av ett utvecklingsprojekt. Det är alltid flera faktorer som samverkar samtidigt i både projekt som betraktas som lyckade och som misslyckade. Två f.d. generaldirektörer för Sida, Carl Tham och Bo Göransson skriver i DN 3/04 -10:

"Om Sida finansierar 5 % av ett stort vägbygge i Kenya, andra bidragsgivare står för resten, hur skall då resultatet mätas? Ja, vägen finns där, den används, den förkortar restider och underlättar för jordbrukarna - allt detta kan konstateras. Men det går inte att separat beskriva resultatet av just Sveriges bidrag."

Ännu svårare är det att mäta effekterna av ett folkbildningsprojekt, som siktar in sig på långsiktiga förändringar. Det visar även svenska erfarenheter. Jämför Lena Lindgren: *"Alla verksamheter är inte möjliga att mäta med avseende på effekter /.../ . "Det gäller bl.a. sådana verksamheter vars*

viktigaste effekter kanske inte visar sig förrän på mycket lång sikt, eller de verksamheter som sker i förebyggande syfte.” (Utvärderingsmonstret s 61 f).”

Folkbildningens insatser kan beskrivas, människors och deras samhällens utveckling kan följas upp, på lång sikt. Det räcker långt att lyssna på berättelserna om de enskilda människornas utveckling från förtryck till oberoende, från hunger till självförsörjning, från att vara undersåte till att bli medborgare, från en mer begränsad kunskap och kompetens (vuxna människor är aldrig okunniga) till en kompetens som fungerar i ett större sammanhang. Denna utveckling tar alltid tid men innebär en långsiktigt hållbar och stabil förändring utan återvändo, som inte minst visar sig hos barnen. Ett exempel är kvinnan som deltagit i en de först s.k. mamakurserna i Tanzania. Hennes berättelse (Kerstin Mustel, *Internationellt samarbete i Folkhögskolan* s 17):

”Vi har fått större förmåga att vara ekonomiskt självständiga. Vi kan driva egna inkomstbringande projekt och har kunskaper som kan ge en anställning. Vi vet nu hur man kan bekämpa sjukdomar och aids. Vi har fått vänner både inom och utanför landet. Vi är inte längre oroliga och frustrerade. Nu har vi fått styrka så att vi kan möta prövningar i livet. Vi har återfått hedern och återupplivat hoppet om en framtid för oss och våra barn.”

Denna kvinna har med folkbildningens hjälp förbättrat sina möjligheter till att uppnå ett självständigt och självförsörjande liv och kan ta hand om sitt barn bättre, helt i linje med både FN: s och den svenska regeringens intentioner. Förutsatt att det finns resurser skulle människors utveckling kunna följas under några år i en kvalitativ undersökning, genom t.ex. intervjuer. På så sätt skulle det vara möjligt att utvärdera samarbetets effekter på individnivå. Och det är individerna som tillsammans formar samhället och dess utveckling.

Att däremot fastna i en indikatortröja kan innebära en risk för att man hamnar i en falsk verklighetsbeskrivning som mer beskriver vad man vill beskriva för att vara bidragsgivare till lags, än vad som verkligen händer.

Hinder för arbetet med den globala rättvisan

Det är ofta svårare än man tror att engagera sig i ett internationellt samarbete men kanske mer givande? Varför skulle annars så många folkhögskolor envisas med att engagera sig i årtionden? Inte minst kulturkrockar, problem med myndigheter, praktiska svårigheter kan ställa till med oväntade problem.

Ett av många problem man kan stöta på i utvecklingsprojekt där folkbildning ingår, är att deltagare i kurser i samarbetslandet får upp ögonen för missförhållanden, vilket i sin tur skapar frustration, misstänksamhet och tvivel. Speciellt svårt kan det bli om projektet av någon anledning måste avslutas tidigare än man tänkt sig. Sagt av etiopisk medarbetare där arbetet upphörde p.g.a. inbördeskriget (*Folkbildning som bistånd* s 90):

”Då var det viktigare än någonsin att kunna hålla modet och drömmarna och visionerna vid liv. Detta kan man bara göra tillsammans /.../ Ensam orkar man inte. För att uthärda måste vi stötta varann. Samarbete länder emellan tycks mest handla om pengar och materiella ting. Men fundamentet är människor som vill det.”

Ett annat problem kan vara att centrala organisationer slukar resurserna, som då inte når ut lokalt.

Korta och låsta projekttider och trycket på snabba resultat kan bli problem i ett samarbetsprojekt.

När det gäller den utåtriktade informationsverksamhet som vanligtvis sker på andra skolor och bibliotek efter hemkomsten finns det inga egna resurser hos varken folkhögskolan eller de studerande för att bekosta framförallt resor och material.

Stöd till arbetet för global rättvisa

De 90 folkhögskolor som engagerar sig i internationellt arbete har oftast begränsade resurser och blir därför i behov av stöd från huvudmannen om där finns tillräckliga resurser, eller av bidrag i någon form. Det vanliga statsbidraget täcker bara folkbildningsverksamhet på plats i Sverige. De studerande som deltar i kortare studieresor utomlands kan vanligtvis finansiera resorna med sparade pengar eller lån, medan de som praktiserar utomlands en längre tid även de är beroende av stöd för att kunna genomföra praktiken. Studerande som vill praktisera inom EU kan få stipendier t.ex. inom Erasmusprogrammet. Det borde därför i framtiden även finnas möjligheter för de studerande, som många av dem kommer att ägna sitt fortsatta yrkesliv åt utvecklingsarbete, att praktisera i Syd eller Öst.

De största bidragsgivarna för folkhögskoleprojekt är Sida, Forum Syd och EU - tillsammans med statsbidrag via Folkbildningsrådet, som gör det möjligt att bedriva folkbildning i Sverige. Stöd från folkhögskolornas huvudmannorganisationer är viktiga för de enskilda folkhögskolorna. Skolorna får också in en del pengar genom stödföreningar, insamlingar försäljning av produkter från rättvis handel m.m. Man får i sammanhanget inte glömma den enorma mängd tid och engagemang i form av frivilligt oavlönat arbete som personal och studerande lägger ner, både i Sverige och i samarbetsländerna. Det är helt avgörande för att solidaritetsarbetet överhuvudtaget ska komma till stånd.

Framtida möjligheter att få stöd

Det kan nu bli svårare för folkhögskolorna att få de stöd man hittills fått. Svenska institutet har, på uppdrag av regeringen, redan stoppat vuxenutbildningens möjligheter att söka projektstöd genom Visbyprogrammet. Vad som händer med tidigare schablonbidrag till praktikanter och ersättningar för informationsinsatser är ännu oklart. Regeringen har dessutom aviserat att man i fortsättningen vill koncentrera stödet till större samarbetsprojekt.

Svenska organisationer har än så länge beviljats relativt lite EU-bidrag för att finansiera biståndsprojekt i länder utanför EU, enligt Globala studiers skrift, *EU världens största bidragsgivare*. Kommissionen fördelar varje år motsvarande 6,5 miljarder kronor till enskilda organisationer. Av dessa går 82 % till utvecklingsinsatser, 14 % till opinionsbildande arbete inom Europa, 2 % till nätverk och koordinerande verksamhet inom Europa samt 2 % till övrigt finansiellt arbete. Organisationen Concord bistår med råd om vad som finns att söka och hur man gör.

Inom EU:s program för livslångt lärande har möjligheterna för att finansiera vuxenutbildningsprojekt inom EU snarare ökat. Här har det icke-formella och det informella lärandet, dvs. folkbildningen, numera en given plats inom programmen Leonardo da Vinci (yrkesutbildning) och Grundtvig (vuxenutbildning).

Strategier för framtiden

Det finns en rik kompetens på svenska folkhögskolor när det gäller att arbeta med utvecklingsprojekt, framförallt när det gäller nära samarbete med människor på lokal nivå, parad med en livskraftig demokratitradition och en djupt rotad känsla för solidaritet och global rättvisa. Ett fortsatt

samarbete och erfarenhetsutbyte mellan folkhögskolor och mellan det civila samhället och folkhögskolor gör att idéer och metoder kan spridas och utvecklas.

Praktikanter från folkhögskolor gör betydande insatser i samarbetsländerna, till en låg kostnad. Praktikantersättningar är dessutom en bra investering i arbetet för den globala utvecklingen. De bör därför finnas kvar.

De möjligheter till finansiering av utbyten som finns är viktiga för folkhögskolorna och för folkrörelsesamarbetet.

De informationsinsatser som folkhögskolorna gör i den globala rättvisans tjänst är en viktig del i folkbildningen på hemmaplan. Även informationsersättningarna bör finnas kvar.

För att folkhögskolornas fulla potential inom utvecklingssamarbetet ska kunna utnyttjas behöver SIDA:s policys uppmärksamma och erkänna vuxenutbildningens och folkbildningens betydelse för att nå målen och anslå medel för detta.

För att underlätta och förenkla för folkhögskolorna att söka medel till utvecklingssamarbete kan en särskild fond inrättas för folkbildande utvecklingsinsatser. Detta skulle också underlätta för de större bidragsgivarna Sida och Forum Syd som därmed slipper hantera ansökningar till mindre projekt.

Folkhögskolornas internationella samarbete behöver utvärderas mer systematiskt, avseende resultat och effekter, en uppgift för Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete?

I samarbete med Mimer, Nationellt program för folkbildningsforskning vid Linköpings universitet, genomför Folkbildningsrådet under 2010 en kartläggning av studieförbundens och folkhögskolornas transnationella verksamhet, dvs. verksamhet/projekt som involverar minst en icke statlig aktör i annat land (Norden, Europa och övriga världen). Verksamheten ska avse någon form av utbyte.

Förutom en mer utförlig kartläggning som även innefattar de ekonomiska flödena, behövs det mer forskning om hur folkbildningens internationella arbete förhåller sig i till politiken för global utveckling, speciellt på områdena demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

En möjlighet för enstaka, förhållandevis små folkhögskolor att stärka sina möjligheter att delta i utvecklingsprojekt skulle kunna vara att bilda en självständig ramorganisation för det internationella arbetet.

Framgångsrika projekt behöver byggas i flera steg för att skapa långsiktighet. Kortare projekt som löper över bara något/några år har sämre chans att lyckas om man vill arbeta med förändringsprocesser.

Bidrag finns att söka även från Bryssel direkt. Här finns en potential för att kombinera samarbete med det civila samhället inom Europa och med Syd och Öst.

Många bäckar små ...

I artikeln Räkna, Läsa, Bygga i Omvärlden skriver Henning Mankell om ett möte med en arkitekt från Burkina Faso, Diébédo Francis Kéré som berättat om en modell, s.k. social arkitektur i Burkina Faso. När man skulle starta en skola saknades allt, lärare, lokaler och böcker. En lärare kunde anställas med biståndspengar och arkitekten bistod med sin kunskap, medan lokalbefolkningen ansvarade för bygget av skolan. Även minsta barn kunde på så sätt bidra genom att varje dag ta med sig en tegelsten var. Det är genom handgripliga lösningar och samarbete man kan åstadkomma något, skriver Mankell. Han jämför med hur Folkets hus, Folkets park och nykterhetslogerna kom till i slutet av 1800-talet. På så sätt kan man hitta nya samarbetsformer som leder till utveckling:

”Jag har alltid undrat varför svenska folkrörelser med sina stora kunskaper inte har engagerat sig – och engagerats! – mer av biståndsorganisationerna. Varför har man lutat sig mot de dyra experterna och konsulterna? Jag skulle kunna skriva en bok om alla dessa egendomliga men högt avlönade konsulter, som kommit nerflygande till Zambia, Moçambique eller andra afrikanska länder där jag bott. Experter som rest hem för att skriva rapporter, som ofta inte lett någon annanstans än till arkiven. (Undantag finns.)” (Mankell i Omvärlden)

Folkhögskolorna är jämförelsevis små som aktörer. Det kan ur ett centralt perspektiv måhända ses som en nackdel. Men tack vare stabila men flexibla organisationer och ett djupt engagemang med lång tradition har folkhögskolorna lyckats skapa ett omfattande samarbete med länder i Syd och Öst. Litenheten och samarbetet på gräsrotsnivå har fördelarna att risken för korruption är liten, att samarbetet sker på jämlika villkor och att resurserna hamnar där de behövs och kan användas bäst.

I FN:s, regeringens och Sidas dokument om den globala utvecklingen talas genomgående om vikten av att det framtida utvecklingsarbetet stödjer demokratiutveckling och de mänskliga rättigheterna, särskilt när det gäller utsatta grupper i områden där tillgången på resurser är knapp eller ojämnt fördelad. Barn, kvinnor, ursprungsbefolkningar och människor med funktionshinder nämns särskilt. Folkhögskolorna har med sina omfattande kontakter med folkrörelser i Sverige och i samarbetsländerna möjligheter att nå ut till människor som tillhör dessa grupper, dessutom med metoder som innebär ett lärande på basis av människors förutsättningar och erfarenheter, på sina villkor och i den miljö där de finns. En långsiktigt hållbar utveckling måste med nödvändighet innefatta tillgång till lärande för vuxna. Hur ska de annars med gemensamma krafter kunna ta sig ur orättvisor, förtryck och fattigdom? När det gäller demokratiutveckling, innefattande mänskliga rättigheter och jämställdhet, både vill och kan de svenska folkhögskolorna hjälpa till, i samarbete med det civila samhället.

Det är inte svårt att skapa intresse för frågor som gäller global rättvisa och ett uthålligt framtida samhälle, säger man på folkhögskolorna. Men skolorna är i allmänhet ganska små med begränsade resurser. Det krävs både kompetens och stort engagemang för att kunna avsätta tid och andra resurser för det internationella kontaktarbetet, för det extra arbete som alltid internationella kurser kräver, för att ansöka om bidrag till nya projekt och säkerställa medfinansieringen samt för att förbereda och genomföra projekt, inklusive redovisning och rapporter. Trots det finns folkhögskolorna i minst 117 internationella projekt, är engagerade i kontinuerliga vänskoleutbyten, anordnar praktik, har ett stort antal transnationella kontakter, skapar möjligheter för utländska studerande att studera på svenska folkhögskolor samt bidrar inte minst till att i Sverige skapa opinion för ett fortsatt brett engagemang för länder i Syd och Öst. Det skulle innebära en kännbar förlust för det globala utvecklingsarbetet, på de platser där folkhögskolorna verkar, om folkhögskolorna inte skulle få möjlighet att fortsätta och utveckla det arbetet.

Följande organisationer ställer sig bakom ***"I den globala rättvisans tjänst"***

FOLAC – Learning for Active Citizenship
Diakonia
Svenska Missionsrådet

Svenska Folkhögskolans Lärarförbund
Latinamerikagrupperna

Tack till

Styrgruppen för utredningen om folkhögskolornas internationella arbete som medverkat med värdefulla synpunkter på arbetet.

Styrgruppen har bestått av

Petter Jakobsson, Diakonia

Lena Boberg, Svenska Missionsrådet

Sven-Olof Möller, PMU

Markus Malm, Latinamerikagrupperna

Ebbe Andersson, SFHL

Kerstin Mustel, konsult

Benton Wolgers Röda Korsets folkhögskola

Mats Ehn, sekreterare på FOLAC som även fungerat som uppdragsgivare, sammankallande för styrgruppen och samarbetspartner under hela processen.

Tack även till informanter, se källförteckning

- och till Nordens folkhögskola Biskops-Arnö som tog emot författaren under en vacker vårdag, trots besvär med en översvämmad väg till ön.

Studerande på väg till Nordens folkhögskola Biskops-Arnö
den 14 april 2010

Litteratur och andra källor

Afrikagrupperna m.fl. (2010) *Stärkande av en global resursbas - inventering av resultat från praktikantverksamheten inom folkrörelser*

Albinson, Folke, Johan Norbeck och Rolf Sundén (2000) *Folkbildning som bistånd, Personliga berättelser och reflektioner* (Vuxenutbildarcentrums skriftserie 15 Linköpings universitet - Mimer)

Folkbildningsrådet (2010) *Folkbildning 2010, Årsskrift om folkbildningen i samhället* (Stockholm)

Folkhögskolornas informationstjänst (2009) *Folkhögskolor 2009/2001*

Gustavsson, Bernt (1995) "Att tänka om folkbildningsidén" i Bosse Bergstedt och Staffan Larsson (red) *Om folkbildningens innebörder: nio försök att fånga en företeelse* (Linköping: Mimer, institutionen för pedagogik och psykologi)

Lindgren, Lena (2006), *Utvärderingsmonstret, Kvalitets- och resultatmätning i den offentliga sektorn* (Studentlitteratur)

Mustel, Kerstin (2006) *Kartläggning och analys av folkbildningens internationella kontaktnät* (Folkbildningsrådet)

Nordvall, Henrik (2008) *I skärningspunkten mellan det globala och det lokala, Tolkningsprocesser och koalitionsbyggande i organiseringen av sociala forum* (Linköpings universitet)

Resare, Nils (2008) *EU världens största bidragsgivare* i *GLOBALA STUDIER* nr. 31 (Stockholm-Forum Syds förlag)

SIDA (2009) *Strategic Direction and Budget 2009-2011-Revision for 2010-2011*

Svenska Folkhögskolans Lärarförbund (2005) *Internationellt samarbete i Folkhögskolan* (Sundbyberg)

Sveriges politik för global utveckling (2008) Regeringens skrivelse 2007/08:89

Tham, Carl och Bo Göransson (2010); "Sverige måste återta sin roll som biståndsnation" (DN ¾ 10)

UNESCO (2010) *Summary, EFA Global Monitoring Report, Reaching the marginalized* (Paris)

Utrikesdepartementet (2009-09-10) *Strategi för informations- och kommunikationsverksamhet inklusive genom organisationer i det civila samhället 2010-2014. Bilaga till regeringsbeslut*

Utrikesdepartementet (2010-02-11) *Policy för ekonomisk tillväxt inom ekonomisk tillväxt inom svenskt utvecklingsamarbete 2010-2014. Bilaga till regeringsbeslut*

Wallin E, Kerstin (2000) *Folkbildning på export? Sammanhang, förutsättningar och möjligheter* (Pedagogiska institutionen Stockholms universitet)

Wennerhag, Magnus, Hilma Holm, Joan Lindgren, Henrik Nordvall och Adrienne Sörbom (2006)
Aktivister, Sociala forum, globala rörelser och demokratins förnyelse (Stockholm:Atlas)

Hemsidor

Brazil Landless Worker's Movement <http://www.mstbrazil.org/>

Ingelstam, Lena, Debattinlägg i Världen idag 21/4 -10 <http://www.varldenidag.se/>

International Council of Adult Education, ICAE (2010) *ICAE's view of the 2010 EFA GMR*
http://www.icae2.org/files/GMR_2010_ICAEs_view_0.pdf

Mankell, Henning, *Räkna, läsa, bygga i Omvärlden* (Sida)
<http://www.sida.se/OmVarlden/Opinion/Kronikor/Henning-Mankell-Rakna-lasa-bygga/>

Svenska FN-förbundet *Millenniemalet, nu* (hemsida) <http://www.millenniemalet.se/index.asp>

Utrikesdepartementet (2008) Parisdeklarationen - så blir biståndet effektivare
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2581>

Vi-skogen, <http://www.viskogen.se/Om-oss-1.aspx>

Intervjuer

Robert Norman, lärare på Nordens folkhögskola Biskops- Arnö

Studerande på Nordens folkhögskola Biskops- Arnö

Benton Wolgers, lärare på Röda Korsets folkhögskola

Linda Rosén, rektor på Färnebo folkhögskola

Markus Malm, Latinamerikagrupperna

Lars Lindberg, Folkbildningsrådet

Kontakter med David Wiking, SIDA

Bilaga 1

Samarbetsländer som regeringen har valt att prioritera fr.o.m. 2009:

<i>Förstärkt engagemang</i>	<i>Konfliktområden (eller områden där det nyss varit konflikt)</i>	<i>Reformsamarbete</i>
Afrika		
Burkina Faso	Burundi	Albanien
Etiopien	DR Kongo	Bosnien-Hercegovina
Kenya	Liberia	Georgien
Mali	Sierra Leone	Kosovo
Moçambique	Somalia	Makedonien
Rwanda	Sudan	Moldavien
Tanzania		Serbien
Uganda		Turkiet
Zambia		Ukraina
Asien		
Bangladesh	Afghanistan	Vitryssland
Kambodja	Östtimor	
Latinamerika		
Bolivia	Colombia	
	Guatemala	
Mellanöstern		
	Irak	
	Väst-banken	
	Gasa	
12 länder	13 länder	10 länder

Bilaga 2

Antal svenska folkhögskolor som har uppgett att de har samarbete med respektive land

Diagram 1

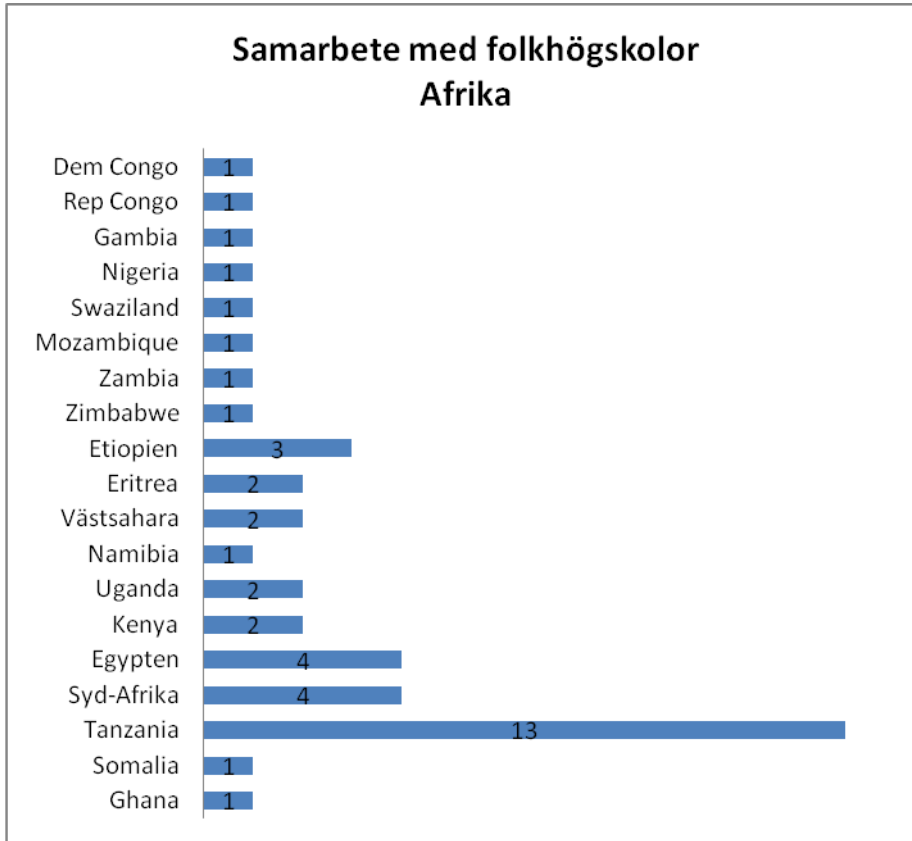

Diagram 2

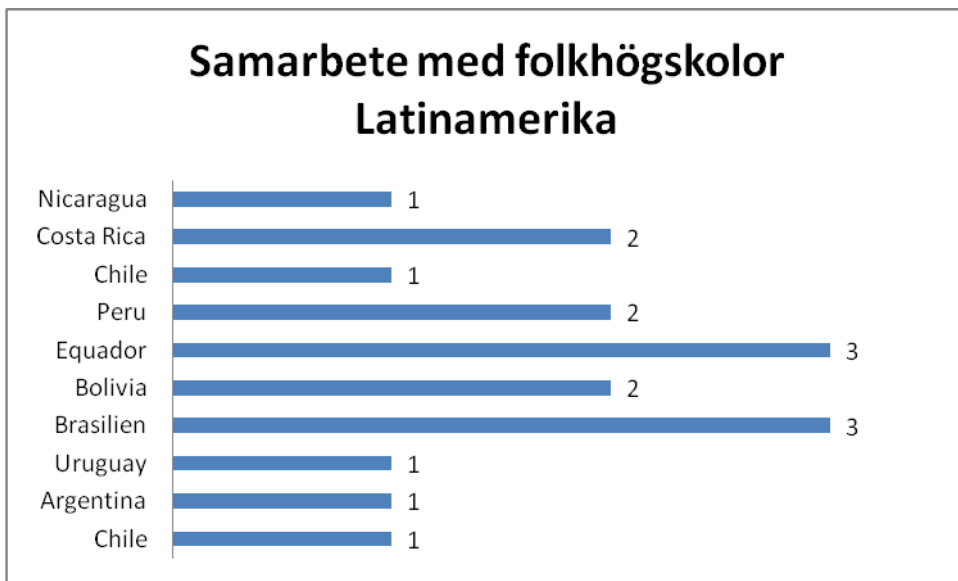

Diagram 3

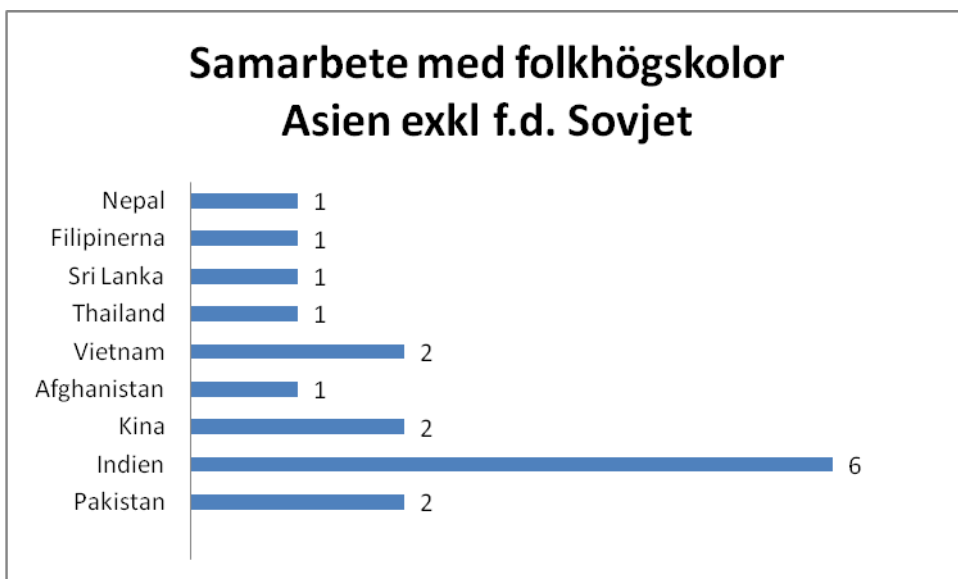

Diagram 4

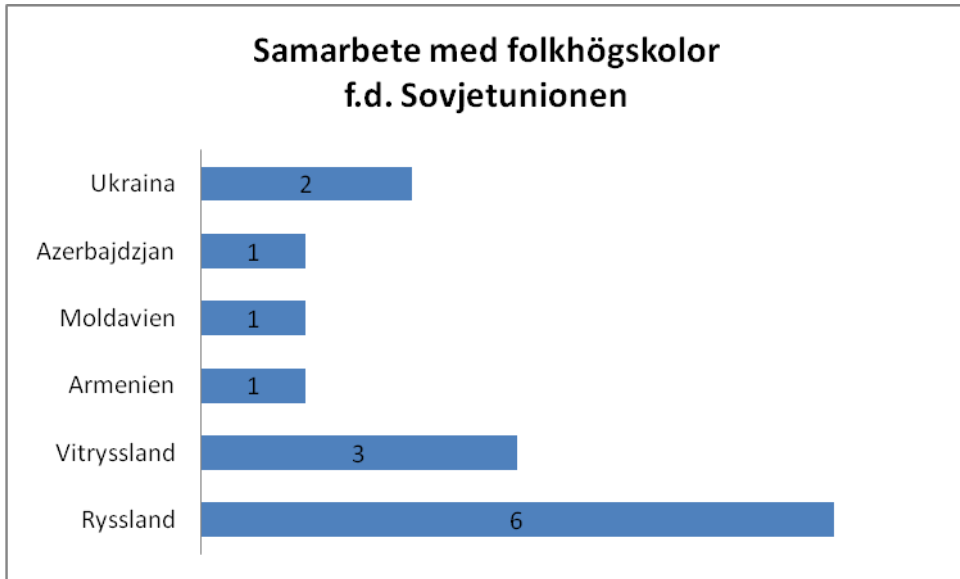

Diagram 5

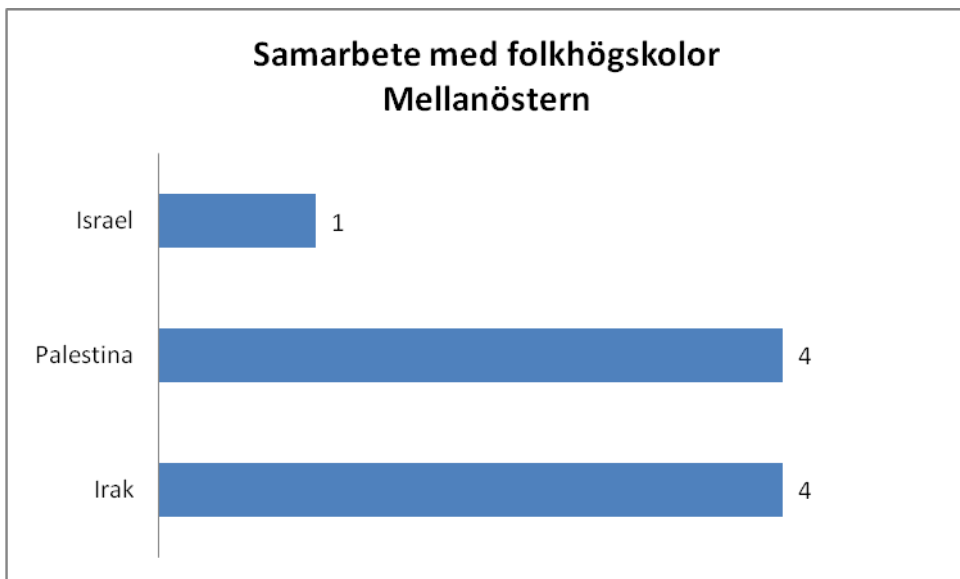

Diagram 6

